

JO-uttalanden

JO:s ämbetsberättelse år 1973

JO har under år 1972 avgjort omkring 240 skatteärenden, varav omkring 200 för-
anletts av klagomål från allmänheten. Återstoden består av inspektions- och initia-
tivärenden. Åtal har väckts i ett ärende på taxeringsområdet. Under året har JO
besökt länsstyrelserna i Jönköpings och Malmöhus län, varvid särskild uppmärksam-
het ägnats åt tillämpningen av den nya lagstiftningen på förvaltningsrättskipning-
ens område. JO har vidare inspekterat sju lokala skattemyndigheter. Dessa inspek-
tioner har så gott som uteslutande avsett myndigheternas tillämpning av den nya
lagstiftningen om skattetillegg och förseningsavgift i taxeringsförordningen. Här
nedan lämnas en redogörelse för ett antal ärenden som JO ansett vara av beskaf-
fenhet att böra medtagas i ämbetsberättelsen och som kan var av intresse för Skatte-
nyttts läsekrets.

Taxeringsnämndernas verksamhet m m

Bristande underrättelser om ifrågasatt avvikelse från självdeklaration

Av 65 § taxeringsförordningen framgår, att den skattskyldige regelmässigt skall
erhålla tillfälle att yttra sig därest fråga uppkommer att åsätta taxering med avvikelse
från självdeklarationen. Huvudsyftet med denna föreskrift är att den skattskyldige
skall få tillfälle att ge närmare upplysningar om och argumentera för sina i deklara-
tionen lämnade uppgifter och yrkanden. För att denna kommunikation skall fylla
avsedd funktion krävs bl. a. att de frågor, som taxeringsnämnden funnit tveksamma,
blir så tydligt angivna för den skattskyldige att han förstår vilka omständigheter
nämnden anser vara av betydelse vid taxeringen. Även under detta år har JO liksom
tidigare haft anledning att upprepade gånger understryka vikten av att denna be-
stämmelse iakttages av taxeringsnämnderna.

I ett fall anförde en person, att han av underrättelsen inte kunde utläsa på vilka
grunder taxeringsnämnden funnit anledning ifrågasätta det avdrag han yrkat för
kostnader för dagliga resor med egen bil mellan bostad och arbetsplats.

JO Lundvik anförde vid ärendets avgörande bl. a. följande :

Av utredningen framgår, att taxeringsnämndens skriftliga underrättelse om ifrågasatt avvikelse
från E:s deklamation saknat uppgift om *hur* taxeringsnämnden övervägt att bedöma den utförliga
utredning E. förebragt för att styrka sin rätt till avdraget. E. har således inte fått besked,
huruvida nämnden betvivlat E:s uppgift om hur lång tid han brukade använda vid färd med
bil eller om nämnden menat att han kunde komma fram fortare med tåg och anslutande kom-
munikationsmedel än han uppgivit. Med vilken utförlighet ett besked enligt 65 § taxerings-
förordningen skall utformas är en bedömningsfråga. Uppenbarligen kan inte alltför stora krav
i detta hänseende ställas på taxeringsnämnden som har att arbeta under stor tidspress. Den
skriftliga underrättelse som utgått i detta fall är dock enligt mitt bedömande alltför kortfattad.

I ett annat fall klagade en person, som avlämnat självdeklaration, över att en
taxeringsnämnd beräknat hans inkomster efter skön på grund av en s. k. kontant-

sammanställning som han inte fått taga del av och bemöta under nämndens handläggning av hans taxering.

JO Lundvik anförde vid ärendets avgörande, med hänvisning till bestämmelsen i 65 § taxeringsförordningen, att taxeringsnämnden varit skyldig att i underrättelse om ifrågasatt avvikelse från självdeklaration intaga den upprättade kontantsammanställningen med angivande av vad de olika posterna avsett samt att taxeringsnämnderna för detta ändamål hade tillgång till en särskild blankett.

I ytterligare ett fall klagade en person, Paul Gunnar Paulsson, över att han vid 1971 års taxering felaktigt påförts en inkomst om 1 000 kr, som avsåg en annan person, utan att få underrättelse härom från taxeringsnämnden. Taxeringsnämndens ordförande, L., anförde bl. a., att det syntes vara ett misstag att den felaktiga avvikelsen inte medtagits i den underrättelse som tillställts Paulsson. Av utredningen framgick vidare att inkomsten avsett en person vid namn Henrik Paul Paulsson, att en felsortering skett beträffande kontrolluppgiften rörande beloppet samt att taxeringsnämndens beslut numera efter besvär rättats av länsskatterätten.

Vid ärendets avgörande anförde stf JO Sverne bl. a. följande :

Av handlingarna framgår vidare, att L., utan att dessförinnan sända ut någon underrättelse om ifrågasatt avvikelse från självdeklaration, utsänt underrättelse om slutlig avvikelse. I denna har den påförda inkomsten om 1 000 kr. medräknats vid beräkningen av statlig inkomstskatt men inte till kommunal inkomstskatt. Som skäl för avvikelsen har emellertid endast angivits vissa förändringar rörande beräkningen av allmänna avdrag. Paulsson kan inte härigenom anses ha fått någon godtagbar underrättelse om beslutet att påföra honom inkomsten om 1 000 kr. L. har anført att orsaken till den ofullständiga underrättelsen varit ett misstag.

L. har varit skyldig att utsända underrättelser till Paulsson såväl enligt 65 § som enligt 69 § taxeringsförordningen rörande den ytterligare inkomst om 1 000 kr. som enligt kontrolluppgift påförts Paulsson utan att han uppgivit den i sin deklaration. Vikten av att bestämmelsen i 65 § taxeringsförordningen rörande underrättelse om ifrågasatt avvikelse från deklaration iakttages även ifall som detta illustreras utomordentligt väl av de följer L:s underlåtenhet att göra detta fått. Om underrättelse enligt 65 § taxeringsförordningen utsänts hade med all sannolikhet det fortsatta merarbetet för lokala skattemyndigheten, som utfört en rättelse enligt 72 a § taxeringsförordningen, och för länsskatterätten kunnat undvikas. De bestämmelser i 116 a § taxeringsförordningen om skattetillägg för oriktig uppgift i självdeklaration, som numera trätt i kraft, medför att lokal skattemyndighet regelmässigt skall påföra skattetillägg i fall då taxeringsnämnden med stöd av en kontrolluppgift påför en skattskyldig inkomst, som ej är att anse som ringa och som den skattskyldige inte uppgivit i deklarationen. Detta förhållande visar ytterligare den stora betydelsen från såväl allmän som enskild synpunkt av en korrekt tillämpning hos taxeringsnämnden av 65 § taxeringsförordningen.

Även om jag sålunda funnit, att L. åsidosatt bestämmelserna i 65 och 69 §§ taxeringsförordningen, anser jag dock ej saken vara av sådan beskaffenhet att någon åtgärd utöver nu gjorda uttalanden är påkallad.

Taxeringsnämndens befattning med skrifter, som inkommit från de skattskyldiga efter taxeringsarbetets avslutande

I ett ärende framgick av utredningen bl. a. följande: En person, N., hade medgivit anstånd med avlämnande av självdeklaration till den 17 maj 1971. Deklarationen inkom till lokala skattemyndigheten den 24 maj men synes av någon anled-

ning inte genast ha vidaresänts till taxeringsnämnden. Den 21 juni beslöt taxeringsnämnden uppskatta N:s inkomst av rörelse efter skön, enär någon deklaration vid nämndens sammanträde ännu inte inkommit från N. Härom erhöll N. underrättelse. Den 29 juni sände taxeringsnämndens ordförande S. en skrivelse till prövningsnämndens kansli, vari han upplyste att N:s deklaration samma dag inkommit till nämnden, att taxeringsnämnden slutbehandlat N:s taxering och utsänt underrättelse där- om samt att deklarationen avsändes till prövningsnämnden för vidare åtgärder efter- som taxeringsnämnden avslutat sitt arbete för året. N. avlät sedermera fyra brev ställda till S., dagtecknade den 6 juli, 31 juli, 26 augusti och 6 september och adres- serade till visst särskilt taxeringsdistrikt, Stockholms fögderi. Dessa brev nådde med ett undantag aldrig S.

Vid ärendets avgörande anförde stf JO Sverne bl. a. följande :

Vad härefter gäller S:s handläggning av N:s den 29 juni till taxeringsnämnden inkomna deklaration, har denna som jag tidigare framhållit helt riktigt vidarebefordrats till prövnings- nämndens kansli. Jag vill emellertid ifrågasätta om inte en taxeringsnämndsordförande som en serviceåtgärd i ett fall som detta bör till den skattskyldige översända en avskrift av sin skrivelse till prövningsnämnden som en bekräftelse på att deklarationen kommit myndigheten tillhanda och som en underrättelse om vart handlingen vidarebefordrats. Det förhållandet att deklara- tionen var försedd med ett stämpeltryck, som visade att den inkommit till lokal skattmyndighet mer än en månad tidigare, får anses utgöra tillräcklig grund för en sådan åtgärd även när ovisshet råder om anstånd beviljats. — — —

I ärendet har vidare upplysts, att N. ställt ett flertal brev till S. efter taxeringsperiodens slut. Det är inte ovanligt att skattskyldiga ställer brev till taxeringsnämnden eller till dess ordförande personligen trots att underrättelserna innehåller besvärshänvisning. I vissa fall, och N:s före- faller vara ett sådant, kan den skattskyldige ha ett berättigat intresse av att komma i kontakt med just nämndens ordförande. Med hänsyn till att taxeringsnämndernas arbete avslutas i sam- band med att semesterperioden inträder, bereder handläggningen av sådana brev ofta bekymmer för ordförandena i taxeringsnämnderna och även för lokala skattemyndigheterna. Det måste emellertid uppenbarligen framstå som stötande för allmänheten att en till myndighet ställd och rekommenderad skrivelse, såsom beträffande N:s brev av den 31 juli, återkommer till avsän- daren i retur som outlöst. Då S. förklarat, att han saknat kännedom om detta brev liksom att N:s övriga till honom ställda brev med ett undantag inte kommit honom tillhanda, synes de bristfälliga förhållandena närmast kunna förklaras genom brister i postbehandlingsrutinerna inom Skattehuset (länsstyrelsen och/eller lokala skattemyndigheten). Anledning för mig att nu särskilt utreda denna fråga kan inte anses föreligga men jag förutsätter att berörda myndigheter efter vad som förevarit ser över dessa rutiner.

Skrivelser som ställs till taxeringsnämndens ordförande kan vara av olika karaktär och kräva olika åtgärder. En del kan vara besvärsskrifter som, efter anteckning om dagen för dess ankomst till taxeringsnämnden, skall vidarebefordras till länskattevärdens kansli. Andra kan avse uppen- bara fall av begäran om rättelse enligt 72 a § taxeringsförordningen som lämpligen bör till- ställas lokal skattemyndighet. Slutligen kan vissa skrivelser avse förfrågningar i formella och materiella hänseenden som bör besvaras av taxeringsnämndens ordförande eller annan före- trädare för nämnden. Taxeringsnämndens ordförande bör därför, om han är anträffbar under semesterperioden, inte endast vidarebefordra utan också själv granska inkomna skrivelser från skattskyldiga. I den mån han är oanträffbar under semestern torde han kunna uppdra åt be- fattningshavare vid lokal skattemyndighet eller länsstyrelse att sköta denna uppgift eller i allt fall tillse att han själv eller annan behörig företrädare för nämnden i god tid före den 15 augusti går igenom inkommen post. Jag är dock medveten om att en sådan ordning kan med-

föra många svårlösta praktiska problem och vill därför inte uttala någon generell rekommendation i frågan. För taxeringsnämndsordförande i särskild taxeringsnämnd bör dock uppdrag kunna lämnas till nämndens taxeringsassistent att bevaka ordförandens post i den mån assistenten är i tjänst eller i övrigt har möjlighet därtill.

Vad som sist berörts har numera efter förvaltningsrättsskipningsreformens ikraftträdande även vissa nya principiella aspekter. Jag syftar härmed på bestämmelserna i 12 § förvaltningslagen och 7 § förvaltningsprocesslagen varigenom en till taxeringsnämnden rättidigt inkommen skrivelse med besvär över nämndens beslut anses medföra att besvär anförts i rätt tid hos länsskatterätt (jfr prop. 1971:60 s. 82 f). I detta sammanhang är vidare att beakta innehållet i 76 § taxeringsförordningen i dess numera gällande lydelse och skattedomstolarnas behandling av frågan om besvär anförts i rätt tid eller ej. Frågan om taxeringsnämndens befattning med skrifter som inkommer efter taxeringsarbetets avslutande har härigenom blivit än betydelsefullare. Behovet av närmare direktiv för taxeringsnämnderna i denna fråga förefaller mig således uppenbart. En avskrift av detta beslut skall därför tillställas riksskatteverket.

Länsskatterätterna m m

Handläggning av "besvärsskrifter" som inkommer till länsstyrelsen under pågående taxering i första instans

Vid en i slutet av maj och början av juni 1972 företagen inspektion av en länsstyrelse uppmärksammades följande: Många skattskyldiga hade i skrifter, som inkommit till länsstyrelsens rättsenhet i april och maj 1972, anført besvär över taxeringsnämndens beslut rörande 1972 års taxering. I en del fall hade kopia av den skattskyldiges inlaga översänts till ordföranden i vederbörande taxeringsnämnd men de flesta inlagorna hade efter diarieföringen allenast stoppats in i en särskild pärm. Inom rättsenheten hade upprättats en blankett som avsågs att användas som missiv när rättsenheten översände avskrift av besvären till taxeringsnämnden för den omprövning vartill nämnden kunde finna anledning. I blanketttexten hänvisades dels till departementschefens uttalande i prop. 1972:15 s. 63 angående ändring av 69 § 3 mom. taxeringsförordningen och dels till JO:s ämbetsberättelse år 1972 s. 376.

JO Lundvik lät till inspektionsprotokollet anteckna följande:

Den föreslagna ändringen av 69 § 3 mom. taxeringsförordningen har numera — fr. o. m. den 19 april 1972 — trätt i kraft (SFS 1972:83). Härigenom har taxeringsnämnderna redan vid innevarande års taxering fått sanktion att under vissa förutsättningar ompröva redan meddelade beslut under hela taxeringsperioden. De inlagor som under taxeringsperioden inkommer från skattskyldiga till länsskatterätten innehåller ofta sakuppgifter som kan antas vara okända för taxeringsnämnden. Länsskatterätten kan inte heller alltid veta om beslut ännu meddelats av taxeringsnämnd. Vad nu anförts föranleder mig att rekommendera, att så länge taxeringsarbetet i första instans pågår, länsskatterätten sänder kopia av skattskyldigs *samtliga* inlagor rörande den aktuella taxeringen till vederbörande taxeringsnämnd.

I besvär till prövningsnämnd har taxeringsintendent yrkat att en skattskyldig skall åsättas taxering. Genom felräkning i besvärinlagan har den beskattningsbara inkomsten angivits till ett för lågt belopp. Fråga om prövningsnämnden bort företaga processledande åtgärder för att söka få felet tillrättalagt.

Vid JO Lundviks inspektion av en lokal skattemyndighet i maj 1971 framkom vid granskning av diariet att två prövningsnämndsbeslut rörande två skattskyldiga, vars

taxeringar ägde inbördes sammanhang, inkommit till myndigheten den 21 juli 1970 men ännu vid inspektionstillfället inte föranlett omräkning av skatt. Av utredningen framgick bl. a. följande: I besvär hos prövningsnämnden hade en taxeringsintendent yrkat att en person, O., skulle åsättas taxering. Besvären rörde i sak fråga om beräkning av inkomst av tjänst. I besvärsskriften angav taxeringsintendenten hur O:s taxering beloppsmässigt borde bestämmas enligt hans yrkande. Därvid angavs O:s beskattningsbara inkomst till statlig inkomstskatt till ett 1 000 kr. lägre belopp än som skulle ha framkommit om en korrekt subtraktion (taxerad inkomst minus ortsavdrag) företagits. Prövningsnämnden åsatte O. taxering helt i enlighet med detta taxeringsintendentens yrkande. Lokala skattemyndigheten uppmärksammade felräkningen och hemställde att prövningsnämnden skulle rätta densamma. I avvaktan härpå företog lokala skattemyndigheten inte omräkning av O:s och en annan persons, N:s, skatter. Prövningsnämnden ansåg dock ej rättelse kunna ske. Lokala skattemyndigheten, som inte synes ha underrättats härom, underlät att bevaka att åtgärder vidtogs i ärendet.

JO Lundvik anförde vid ärendets avgörande bl. a. följande:

Vid taxeringen av O. till statlig inkomstskatt angav prövningsnämnden den taxerade inkomsten till 5 950 kr. och ortsavdraget (fullt riktigt enligt då gällande regler) till 2 250 kr. Mellanskillnaden (5 950—2 250) angavs emellertid till 2 700 kr. emot rätteligen 3 700 kr. Ett fel på 1 000 kr. till O:s förmån har alltså uppstått. Samma fel förekom i taxeringsintendentens besvärslaga.

Det har i ärendet gjorts gällande, att prövningsnämnden varit bunden av taxeringsintendentens yrkande och att någon rättelse av felet därför ej heller senare kunnat göras enligt 91 § taxeringsförordningen (jfr numera 32 § förvaltningsprocesslagen).

Prövningsnämnden har tydligen stött sig på stadgandet i 86 § taxeringsförordningen (paragrafen är numera upphävd och ersatt med 29 § förvaltningsprocesslagen som har liknande innehåll). Det stod där, att prövningsnämnd vid prövning av besvär inte fick bestämma taxering till högre men väl till lägre belopp än part yrkat.

Jag kan inte finna annat än att paragrafen varit tillämplig i detta fall. Fråga är emellertid, om ej prövningsnämnden bort göra taxeringsintendenten uppmärksam på felet så att han kunnat ändra sitt besvärskyrkande.

Det ter sig naturligt att som utgångspunkt för ett resonemang i denna fråga ta stadgandet i 1 § taxeringsförordningen, där det sägs att vid taxering skall iakttagas att taxeringarna blir överensstämmande med skatteförfattningarna samt i möjligaste måtto likformiga och rättvisa. Detta stadgande riktar sig inte blott till taxeringsnämnderna utan gäller i princip även för högre instanser. Önskemålet att taxeringarna skall bli riktiga, likformiga och rättvisa åsidosätts uppenbarligen, om någon skattskyldig blir för lågt taxerad till följd därav att taxeringsintendenten begått ett räknefel i sin besvärslaga. Det är förvisso av stor betydelse att skattedomstolarna iakttar självständighet och opartiskhet. För den skull behöver man enligt min mening dock inte fordra att de skall låta en så uppenbar felräkning som den i detta fall passera oanmärkt med påföljd att taxeringen blir materiellt klart oriktig. En sådan passivitet från domstolens sida framstår för mig snarare som stötande. Jag tvekar därför inte att säga, att prövningsnämnden bort underrätta taxeringsintendenten om felet. En sådan underrättelse har givetvis bort ske helt öppet och ett eventuellt ändringsyrkande från taxeringsintendentens sida har skolat kommuniceras med O.

I det sagda ligger underförstått, att jag menar att prövningsnämnden också kunnat och bort beakta ett ändringsyrkande som inkommit från taxeringsintendenten före den ordinarie besvärslaga.

tidens utgång. Mera tveksamt är om också ett senare inkommet yrkande kunnat beaktas. Frågan har ett samband med spörsmålet, om taxeringsintendenten kunnat efter målets avgörande i prövningsnämnden anföra besvär i särskild ordning i kammarrätten enligt 100 § första stycket 5) och 101 § taxeringsförfordningen. Det sägs i dessa författningsrum, att besvär i särskild ordning får anföras om taxering blivit oriktig på grund av felräkning, misskrivning eller annat uppenbart förbiseende. Stadgandena åsyftar enligt förarbetena fel som begåtts av den beslutande myndigheten. I praxis har bestämmelserna emellertid tillämpats även när felet visserligen närmast föranletts av den skattskyldiges egna uppgifter men felet dock vid en med normal noggrannhet gjord granskning bort iakttagas och rättas av taxeringsnämnden. Det kan synas ligga i linje med denna praxis att medge taxeringsintendenten besvär rätt även i ett fall som det förevarande där det är hans felräkning som medfört det materiellt sett uppenbart oriktiga beslutet. Frågan är dock ingalunda höjd över diskussion och jag avstår från att här uttala någon egen mening. Antas det att taxeringsintendenten kunnat anföra besvär i särskild ordning över prövningsnämndens beslut, utgör detta ett stöd för att prövningsnämnden själv kunnat beakta ett efter den ordinarie besvärstiden inkommet ändrat besvär yrkande. Det skulle ju vara i hög grad opraktiskt, om taxeringsintendenten skulle vara nödsakad att först låta felet bli fullbordat genom prövningsnämndens beslut för att sedan anföra besvär i särskild ordning i kammarrätten.

Vad i denna del förevarit kan — vilken uppfattning man än må hysa i här berörda frågor — inte läggas någon till last såsom tjänstefel och jag vidtar ej ytterligare åtgärd.

Lokala skattemyndigheterna

Iakttagelser rörande tillämpningen av de nya reglerna om skattetillägg och förseningsavgift

Under hösten 1972 företog JO Lundvik inspektioner av ett antal lokala skattemyndigheter i Göteborgsregionen samt i Mälardalen. Vid inspektionerna granskades myndigheternas tillämpning av reglerna om skattetillägg och förseningsavgift. Granskningen omfattade ett stort antal beslut om påförande av dylik avgift jämte tillhörande handlingar (deklaration med underrättelser om taxeringsbeslut och preliminära avgiftsbeslut samt den skattskyldiges ev. erinringar m. m.). Vidare undersöktes ett flertal fall i vilka myndigheterna med anledning av den skattskyldiges erinringar funnit någon befrielsegrund tillämplig och sålunda inte vidhållit utsänt preliminärt beslut om avgift. Slutligen granskades stickprovsvis avgivna deklarerationer i en del taxeringsdistrikt, varvid särskild uppmärksamhet ägnades frågan om lokal skattemyndighet underlåtit att påföra avgift trots att så bort ske. Granskningen avsåg såväl materiell som formell handläggning av ärendena. Också taxeringsnämndernas och länsstyrelsernas arbete i hänseenden som påverkat de lokala skattemyndigheternas handläggning av avgiftsärendena uppmärksammades. JO fann därvid anledning att upptaga många fall till närmare granskning, varvid remiss gjordes till berörda myndigheter. Dessa ärenden kommer att avgöras senare.

Redan här kan redovisas ett fall, varom JO Lundvik anförde följande i ett inspektionsprotokoll:

Maj Gunvor Johansson hade i sin deklaration upptagit för låg inkomst av tjänst. Härför påfördes henne skattetillägg. Emellertid påfördes henne skattetillägg även för det hon i sammanställningen till statlig inkomstskatt ej upptagit inkomst av annan fastighet (belägen i annan kommun än hemortskommunen). Att Maj Gunvor Johansson ägde fastigheten i annan kommun

framgick emellertid av sid. 3 i deklARATIONEN. Där kunde man också se att nettointäkten (beräknad enligt schablonmetoden) uppgick till 560 kr. Siffran 560 var visserligen ej upptagen å rätt rad (utan på raden för procentavdrag). Varje i taxering någorlunda förfaren person borde dock ha kunnat förstå att siffran åsyftade nettovinsten.

Sedan JO ifrågasatt om skattetillägg bort påföras i detta fall, svarade fögderichefen, att ett fel begåtts, att det var synd att lokala skattemyndigheten inte själv fick rätta ett fel av denna art samt att han skulle underrätta vederbörande taxeringsintendent om fallet så att denne skulle kunna besvara sig hos länskatte-rätten till den skattskyldiges förmån.

Vid en av inspektionerna antecknades till protokollet följande allmänna iakttagelser rörande handläggningen av avgiftsärendena :

Vad först rörde de lokala taxeringsnämnderna, som hade att handlägga taxering av löntagare m. fl. icke rörelseidkare, kunde följande konstateras : Såvitt rörde *skattetilläggen* var det här ofta fråga om utelämnade tjänsteinkomster, som taxeringsnämnden med stöd av kontrolluppgift kunnat belägga. Särskilt vanligt var "uteglömda" semesterersättningar för byggnadsarbetare. Det förekom också en del fall då pensionsinkomster, livräntor och periodiska understöd inte upptagits i deklARATIONEN. Vidare var det inte ovanligt att bilförmån, förmån av fri bostad eller fritt vivre inte angivits i deklARATIONEN utan framkommit genom taxeringsnämndens granskning och kontrolluppgifter. Såvitt gällde avdragen under inkomst av tjänst fanns många fall där bilkostnader uppgivits vid sidan av att avdrag yrkats för uppbyggnad reseersättning. I dessa fall avsåg reseersättningen enligt inhämtad uppgift från arbetsgivaren ibland resor till och från arbetet, varför oriktig uppgift ansågs föreligga i och med att avdrag för dessa kostnader yrkades vid sidan av avdraget för resekostnadsersättningen. Andra typfall var de fall då avdrag gjorts för traktamente trots att det utretts att arbetet inte utförts utom den vanliga verksamhetsorten. I dessa fall erinrade de skattskyldiga ofta att den utelämnade inkomsten e. d. varit resultat av slarv, glömska, borttappade kontrolluppgifter, slarv av anlitat ombud etc. Vidare hävdades ofta att besvär anförts över taxeringen och att lokala skattemyndigheten borde befria från skattetillägg. Det var mera sällan som i de granskade fallen någon av de normala befrielsegrunderna såsom sjukdom, bristande erfarenhet, ålder etc. åberopades av de skattskyldiga. Allmänt sett kunde konstateras att det var endast i få fall som de skattskyldiga framställde skriftliga erinringar. Inte heller kunde särskilt ofta anteckningar om telefonledes framförda erinringar utläsas av handlingarna. En annan mycket vanlig anledning för påförande av skattetillägg var att löntagaren sköntaxerats på grund av att han inte lämnat deklARATIONEN trots att han anmanats därtill eller att han lämnat en ofullständig deklARATIONEN. Andra typfall i löntagardeklARATIONEN var oriktiga yrkanden om ränteavdrag under bl. a. inkomst av annan fastighet. En del fall då avdrag för tomträttsavgäld oriktigt yrkats fanns också. Slutligen påträffades några fall där den skattskyldige genom kryssmarkering oriktigt uppgivit sig ha haft minderårigt barn och med stöd därav framställt yrkande om förvärvsavgift. I de fall då *förseningsavgift* påförts i löntagarfallen gjordes ofta erinran om att ombud slarvat med att inlämna självdeklARATIONEN och att den skattskyldige därför icke själv hade ansvaret för det inträffade.

Vid granskning av avlämnade deklARATIONER i rörelsedistriktet var den övervägande delen av fallen sköntaxeringar av rörelse, dels på grund av att deklARATIONEN inte lämnats alls och dels på grund av ofullständiga uppgifter i deklARATIONEN som medfört att förvärvskällan inkomst av rörelse sköntaxerats. Den allmänna iakttagelsen gjordes, att skattetilläggen i dessa fall när slutskattsedlarna distribuerats i december månad för många skattskyldiga sannolikt kommer som en våldsam kalldusch. Sanktionen blir nämligen mycket kraftig t. ex. i sådant fall då en skattskyldig inte lämnat deklARATIONEN trots att han anmanats därtill och sedan åsatts en sköntaxering på 50 000 kr. I rörelsedistriktet kunde också påträffas en del fall där personer inte tagit upp eget uttag av naturaprodukter ur rörelse och därigenom ansågs ha lämnat oriktig

uppgift i deklARATIONEN. Vidare fanns en del fall då närmare kontroll av räkenskapshandlingarna visade att dolda avdragsyrkanden gjorts, vilket medfört skattetillägg för oriktig uppgift.

Ytterligare skulle här antecknas, att under inspektionen inte påträffats något fall där lokala skattemyndigheten utnyttjat möjligheten att delbefria från förseningsavgift genom att nedsätta den till ett mindre belopp.

Resultatet av inspektionerna har vidare föranlett JO Lundvik till följande uttalanden:

För att detta nya sanktionssystem skall kunna fungera tillfredsställande måste bl. a. krävas att de underliggande taxeringsbesluten blivit väl underbyggda och att taxeringsnämndens undermåttsskyldighet enligt 65 och 69 §§ taxeringsförordningen fullgjorts korrekt. Det är av stor betydelse att skälen för taxeringsnämndens beslut utformas med tydlighet och exakthet. Särskilt viktigt är att det av besluten klart framgår om taxeringsnämnden vid en avvikelse tillämpat 21 § taxeringsförordningen eller ej. Vad gäller taxeringsnämndernas arbete bör också understrykas den stora vikten av att anmaning att avlämna självdeklaration sker i förekommande fall och att den skattskyldiges adress om möjligt efterforskas när utsänd post kommer i retur till taxeringsnämnden. Brister härvidlag kan leda till mycket stötande resultat, eftersom påförande av skattetillägg i anledning av sköntaxering när deklARATION ej avlämnats förutsätter att anmaning skett. Detta har i praktiken inneburit bl. a. att lokal skattemyndighet inte påfört skattetillägg (och dubbel förseningsavgift) om den anmaning taxeringsnämnden utsänt kommit i retur till myndigheterna som obeställbar.

Inspektionerna har visat att tillämpningen av befrielsegrunderna inte är utan sina svårigheter. Även om de lokala skattemyndigheterna haft tillgång till anvisningar med närmare normer och exempel för bedömningen av befrielsefallen, uppkommer i praktiken fall som inte liknar typfallen. Särskilt kan bedömningssvårigheter uppkomma när flera befrielsegrunder, var och en med mindre tyngd men tagna tillsammans av beaktansvärd styrka, gör sig gällande samtidigt i ett fall. Vid min granskning har jag härvidlag kunnat konstatera både bedömningar som enligt min mening varit i det mildaste laget och sådana som tett sig väl stränga. Som exempel kan nämnas, å ena sidan, ett fall där en skattskyldig, född 1951, underlåtit att uppge ett lönebelopp om 8 926 kr. och det oaktat befriats från skattetillägg, å andra sidan ett fall där en jugoslavisk medborgare, född 1945, yrkat avdrag bl. a. för tomträttsavgäld med 700 kr. trots att han haft en friköpt tomt. Sistnämnda skattskyldiges deklARATION var i språkligt avseende mycket bristfällig och han uppgav sig ha feltolkat deklARATIONsupplysningarna (troligen hade han gjort avdrag för amorteringarna). Skattetillägg påfördes likväl. Vad nu upptagits illustrerar svårigheterna för de lokala skattemyndigheterna att i praktiken lösa avvägningsproblemet mellan billighet i det enskilda fallet och kravet på enhetlig rättstillämpning. Mitt allmänna intryck är dock att de lokala skattemyndigheterna vanligen rätt väl lyckats göra denna avvägning. Om lagstiftningen ändå inte fått den mjuka introduktion som bl. a. skatteutskottet förutsatt i sitt betänkande år 1971: 16 s. 56 torde detta mer ha sin grund i att beslutsmyndigheterna upplevt svårigheter att tillämpa lagstiftningen mjukt sedan ett mycket omfattande anvisnings- och handledningsmaterial med bl. a. ett stort antal typfall tillkommit. Detta har måhända medfört att kravet på enhetlig rättstillämpning fått en starkare betoning än billighet i det enskilda fallet. Det har dock inte enbart varit befrielsegrunderna som vållat problem. Jag har även iakttagit en del fall då avgift påförts trots att de objektiva grunderna härför synes ha brustit. T. ex. har skattetillägg påförts trots att det yrkande som taxeringsnämnden frångått inte varit dolt utan framställt helt öppet i deklARATIONEN med därtill fogade handlingar. Men även dessa ofta mer svårbedömda rättsliga problem synes de lokala skattemyndigheterna i allmänhet ha bemästrat.

Slutligen skall här endast hänvisas till ytterligare ett antal uttalanden i JO:s ämbetsberättelse år 1973 som måhända kan intressera en del läsare:

Utmätning eller kvittning för skatteskulder vid restitution av mervärdeskatt	s 373
Länsstyrelsens prövning av frågan om utmätningssynpunkter inverka på indrivningsförfarandet när fråga är om betydande skatteskulder som åvilar ett företag?	s 374
Frågor rörande indrivning enligt 76 § uppbördsförfordningen hos arbetstagaren för arbetsgivare som erlagt arbetstagarens skatt enligt 75 § samma förordning	s 375
Krav rörande skatt som påförts en avliden har oriktigt tillställts dödsbodelägare	s 376
Kronofogdemyndigheternas behandling av omräkningsbesked m.m.	s 376
Expediering av länskattebeslut	s 391
Arbetsrutinerna vid handläggning av besvär över fastighetstaxering	s 391
Beslutsförfarandet hos länsstyrelsens mervärdeskatteenhet	s 392
Spärr av överskjutande preliminär skatt	s 393
Dröjsmål med återbetalning av skatt som inbetalats av misstag	s 395
Utbetalning av överskjutande preliminär skatt till person bosatt i utlandet	s 396
Lokal skattemyndighets tillhandahållande av blanketter	s 396
Lokal skattemyndighets handläggning av ärende rörande rättelse av felaktigt krediterad preliminär A-skatt	s 397
Val av nämndemän i länsrätt och länskatte rätt	s 561

J. H.